

Les 10

Caput extraordinarium

Telwoorden

Wie Latijn leert, leert meestal geen getallen of leert ze nauwelijks, maar misschien wil jij die toch wel leren. Overigens is dat uiterst handig. Niets is zo vervelend als met die Romeinse getallen geconfronteerd te worden en het systeem niet te kennen of te begrijpen. En zeg nou zelf, van wie Latijn gehad heeft mag je toch wel verwachten enige kennis van die getallen te hebben. Dus derhalve volgt hier beperkte informatie over de getallen (als woord en cijfer).

De Romeinen hebben evenals wij hoofd- en rangtelwoorden (resp. 1, eerste). Overigens hebben ze nog twee soorten, waarover onder meer. Hoofd- en rangtelwoorden zijn bijvoeglijke naamwoorden. Van de hoofdtelwoorden worden alleen de eerste drie verbogen en de honderdtallen, maar alle rangtelwoorden worden verbogen.

	hoofdtelwoorden	rangtelwoorden
I	unus, una, unum	primus
II	duo, duae, duo	secundus, a, um alter, altera, alterum
III	tres, tria	tertius
IV	quattuor	quartus
V	quinque	quintus
VI	sex	sextus
VII	septem	september, -bris, -bre septimus
VIII	octo	october octavus
IX	novem	november nonus
X	decem	december

		decimus
XI	undecim	undecimus
XII	duodecim	duodecim
XIII	tredecim	tertius decimus
XIV	quattuordecim	quartus decimus
XV	quindecim	quintus decimus
XVI	sedecim	sextus decimus
XVII	septemdecim	septimus decimus
XIIX	duodeviginti	duodevicesimus
XIX	undeviginti	undevicesimus
XX	viginti	vicesimus
XXI	unus et viginti	
XXX	triginta	tricesimus
XL	quadraginta	quadragesimus
L	quingquaginta	quingquagesimus
LX	sexaginta	sexagesimus
LXX	septuaginta	septuagesimus
LXXX	octoginta	octogesimus
XC	nonaginta	nonagesimus
C	centum	centesimus
CC	ducenti, ae, a	ducentesimus
CCD	trecenti	trecentesimus
CD	quadringenti	quadringentsimus
D	quingenti	quingentesimus
DX	sescenti	sescentesimus
DXX	septingenti	septingentesimus
CCM	octingenti	octingentesimus
CM	nongenti	nongentesimus
M	mille	millesimus
MM	duo milia	bis millesimus

Omrekentabel Romeinse cijfers

1	I	26	XXVI	51	LI	76	LXXVI
2	II	27	XXVII	52	LII	77	LXXVII
3	III	28	XXVIII	53	LIII	78	LXXVIII
4	IV	29	XXIX	54	LIV	79	LXXIX
5	V	30	XXX	55	LV	80	LXXX
6	VI	31	XXXI	56	LVI	81	LXXXI
7	VII	32	XXXII	57	LVII	82	LXXXII
8	VIII	33	XXXIII	58	LVIII	83	LXXXIII
9	IX	34	XXXIV	59	LIX	84	LXXXIV
10	X	35	XXXV	60	LX	85	LXXXV
11	XI	36	XXXVI	61	LXI	86	LXXXVI
12	XII	37	XXXVII	62	LXII	87	LXXXVII
13	XIII	38	XXXVIII	63	LXIII	88	LXXXVIII
14	XIV	39	XXXIX	64	LXIV	89	LXXXIX
15	XV	40	XL	65	LXV	90	XC
16	XVI	41	XLI	66	LXVI	91	XCI
17	XVII	42	XLII	67	LXVII	92	XCII
18	XVIII	43	XLIII	68	LXVIII	93	XCIII
19	XIX	44	XLIV	69	LXIX	94	XCIV
20	XX	45	XLV	70	LXX	95	XCV
21	XXI	46	XLVI	71	LXXI	96	XCVI
22	XXII	47	XLVII	72	LXXII	97	XCVII
23	XIII	48	XLVIII	73	LXXIII	98	XCVIII
24	XXIV	49	XLIX	74	LXXIV	99	XCIX
25	XXV	50	L	75	LXXV	100	C

Distributiva

adiectiva	adverbialia
singuli, ae, a telkens één	semel
bini	bis
terni/trini	ter
quaterni	quater
quini	quinqies
seni	sexies
septeni	septies
octoni	octies
noveni	novies
deni	decies

Bijzonderheden van de verbuigingen

Van de hoofdtelwoorden zijn alleen de getallen unus, duo en tres verbuigbaar. Overigens wordt ambo (beide) precies als duo verbogen.

casus	m	f	n	m	f	n
nom.s.	unus	una	unum	duo	duae	duo
gen.	unius	unius	unius	duorum	duarum	duorum
dat.	uni	uni	uni	duobus	duabus	duobus
acc.	unum	unam	unum	duo(s)	duas	duo
abl.	uno	una	uno	duobus	duabus	duobus

casus	m/f	n
nom.s.	tres	tria
gen.	trium	trium
dat.	tribus	tribus
acc.	tres	tres
abl.	tribus	tribus

Nota bene.

1. Mille (1000) is een onverbuigbaar telwoord: mille milites: duizend soldaten. Als je het echter over 2000 of meer hebt, moet je het substantivum milia (n.pl. 3^e decl.) gebruiken + genitivus. Voorbeeld 3000 soldaten: tria milia militum.

casus	m/f
nom.s.	milia
gen.	milium
dat.	milibus
acc.	milia
abl.	milibus

2. Bij tientallen staat of het kleinste voorp gevolgd door et en komt dan het grootste: unus et viginti, of je begint met het grootste en daarachter zet je ondermeer het kleinste: viginti unus. Bij grotere getallen dan tientallen staat het grootste voorop: centum viginti.
3. Zoals 18 en 19 gaan, gaan ook getallen als 28, 39 etc.: duodetriginta en undequadriginta.
4. Rangtelwoorden: unus et vicesimus = vicesimus primus
5. Bij substantiva die alleen in het meervoud voorkomen zoals castra n.pl. gebruikt men om de hoeveelheid aan te geven de distributiva:
 - a. bina castra – twee maal een kamp = twee kampen

- b. trinae litterae – drie brieven (n.b. unae litterae – één brief)
- 6. Vermenigvuldigen doe je met adverbialia en de distributiva:
 - a. ter trina sunt novem

Opdrachten

Opdracht 1

Schrijf op in het Latijn.

1. VII
2. XXII
3. IVXXX
4. LII
5. XIIL
6. CLV
7. XIC
8. CCIC
9. CXIID
10. CIICM
11. MMDCCCXXVIII
12. XVIII
13. LXIX
14. XIXL
15. CXXIII
16. XIIXC

Opdracht 2

Maak de volgende sommen en schrijf de uitkomst in de Latijnse woorden (bv. sexaginta tria) op :

Optellen en aftrekken

1. IV + LI =
2. MCCC + CD =
3. XL + XXC =
4. CXCM – VIII =
5. IXL + XIIXC =
6. CXLI + XXIV =
7. MMIV + XXXIX =
8. CCCXVII + IXM =
9. MCD – MMIIL =
10. LXXVII – XC =

Opdracht 3

Vermenigvuldig.

1. sexies terna sunt
2. quater nona sunt
3. octies bina sunt
4. duodecies quina sunt
5. vicies dena sunt
6. undecies quina dena
7. septies octona sunt
8. quinquies unum sunt
9. sexies decies novena sunt
10. decies sena sunt